

DE ALLMÄNNA DOMSTOLARNA OCH ARBETSDOMSTOLEN 2005

Högsta domstolens, hovrätternas och tingsrätternas samt
arbetsdomstolens verksamhetsberättelse

INNEHÅLL

FÖRORD	3
1. ALLMÄN BESKRIVNING AV DOMSTOLARNA	4
2. DOMSTOLSLEDNINGENS ÖVERSIKT	9
3. FÖRÄNDRINGSFAKTORER I OMVÄRLDEN	19
4. DOMSTOLARNAS RESULTATSTYRNING OCH ANSLAG	22
5. RESULTAT AV VERKSAMHETEN	24
5.1. TINGSRÄTTERNA	24
5.2. HOVRÄTTERNA	29
5.3. HÖGSTA DOMSTOLEN	31
5.4. ARBETSDOMSTOLEN	32
6. DOMSTOLARNAS EGEN UTVECKLINGSVERKSAMHET (KVALITETSPROJEKT)	33
7. PERSONAL OCH PERSONALUTVECKLING	34
8. ÖVRIG VERKSAMHET	35
9. UTVÄRDERING- OCH BEKRÄFTELSEUTLÅTANDE OM DEN INTERNA KONTROLLEN	36
10. FRAMTIDSUTSIKTER	37

Förord

Detta är den i ordningen andra årsberättelsen som utarbetats om de allmänna domstolarnas och arbetsdomstolens verksamhet. Den första årsberättelsen gällde verksamheten 2004. Utarbetandet av berättelsen grundar sig på den reviderade lagstiftningen om statsbudgeten från 2004.

Verksamhetsberättelsen har utarbetats av en arbetsgrupp i vilken ingick högsta domstolens president som ordförande, 2005 Leif Sevón och från början av 2006 Pauliine Koskelo, samt hovrättspresidenterna Esko Oikarinen, Antero Palaja, Markku Arponen, Lauri Melander, Mikko Könkkölä och Pertti Nieminen, arbetsdomstolens president Pekka Orasmaa, lagmännen Kauko Huttunen, Juhani Hirvonen och Soile Poutiainen samt referendarierådet Jukka Sippo, som var sekreterare för arbetsgruppen. Tingsrätterna hördes i samband med utarbetandet av verksamhetsberättelsen.

1. ALLMÄN BESKRIVNING AV DOMSTOLARNA

Domstolsväsendets linjedelning

1. Enligt Finlands grundlag har var och en rätt att på behörigt sätt och utan ogrundat dröjsmål få sin sak behandlad av en domstol. Domstolarnas verksamhet garanterar alltså människornas rättsskydd.

2. Enligt 98 § i grundlagen är allmänna domstolar högsta domstolen, hovrätterna och tingsrätterna. Allmänna förvaltningsdomstolar är åter högsta förvaltningsdomstolen och de regionala förvaltningsdomstolarna. Grundlagen ger möjlighet att tillsätta specialdomstolar på särskilt angivna områden. Specialdomstolar är försäkringsdomstolen, marknadsdomstolen och arbetsdomstolen. Till specialdomstolarna kan också räknas riksätten och de krigsrätter som vid behov tillsätts på områden som förklarats i krigstillstånd.¹

3. Vid de allmänna domstolarna behandlas alla brottmål och privaträttsliga tvistemål samt i allmänhet alla sådana rättstvister som inte uttryckligen har uppdragits åt andra domstolar. Vid de allmänna förvaltningsdomstolarna behandlas åter besvär som gäller förvaltningsmyndigheternas beslut samt tvister som hänför sig till offentligrättsliga rättsförhållanden mellan det allmänna och enskilda. Specialdomstolarnas behörighet är åter begränsad till de ärenden eller ärendegrupper som de ålagts att behandla.

Tingsrätterna

4. Allmänna underrätter är de regionalt behöriga tingsrätterna, som i slutet av verksamhetsåret var 61 till antalet.² Tingsrätterna behandlar tviste- och brottmål. Vid tingsrätterna behandlas dessutom olika ansökningsärenden samt inskrivningsärenden som gäller fastigheter.

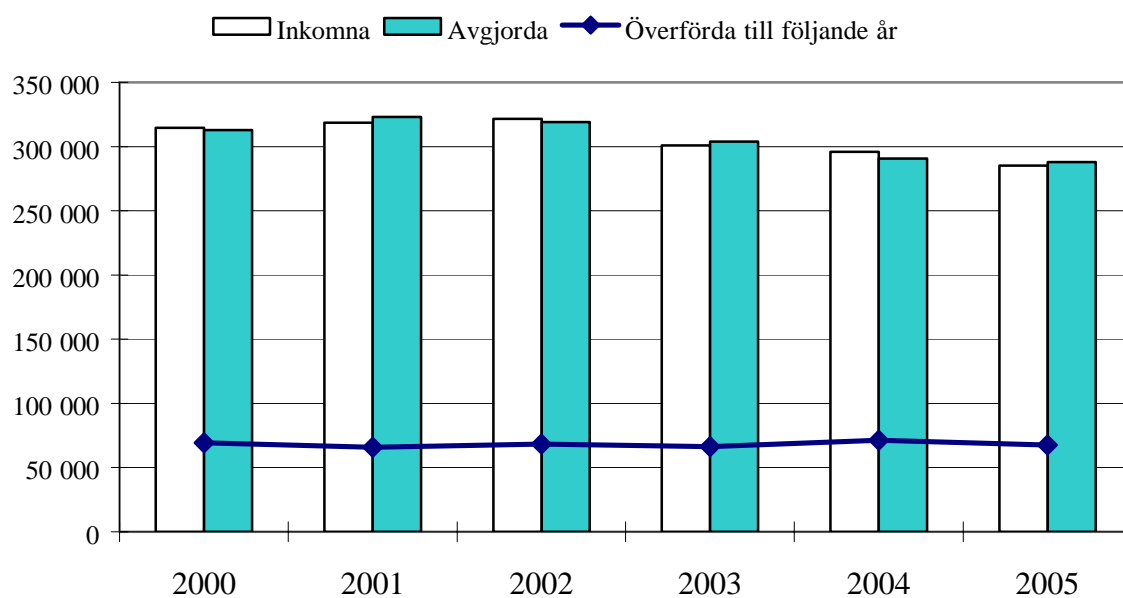
5. Vissa ärendegrupper har koncentrerats till en eller flera tingsrätter. Till dessa ärendegrupper hör ärenden som skall avgöras enligt sjölagen, militära rättegångsärenden, företagssaneringsärenden, utsökningsbesvärärenden och verkställighetstvister, vissa tviste- och brottmål som gäller immateriella rättigheter, jordrättsärenden och disciplinbesvärärenden som gäller fångar.

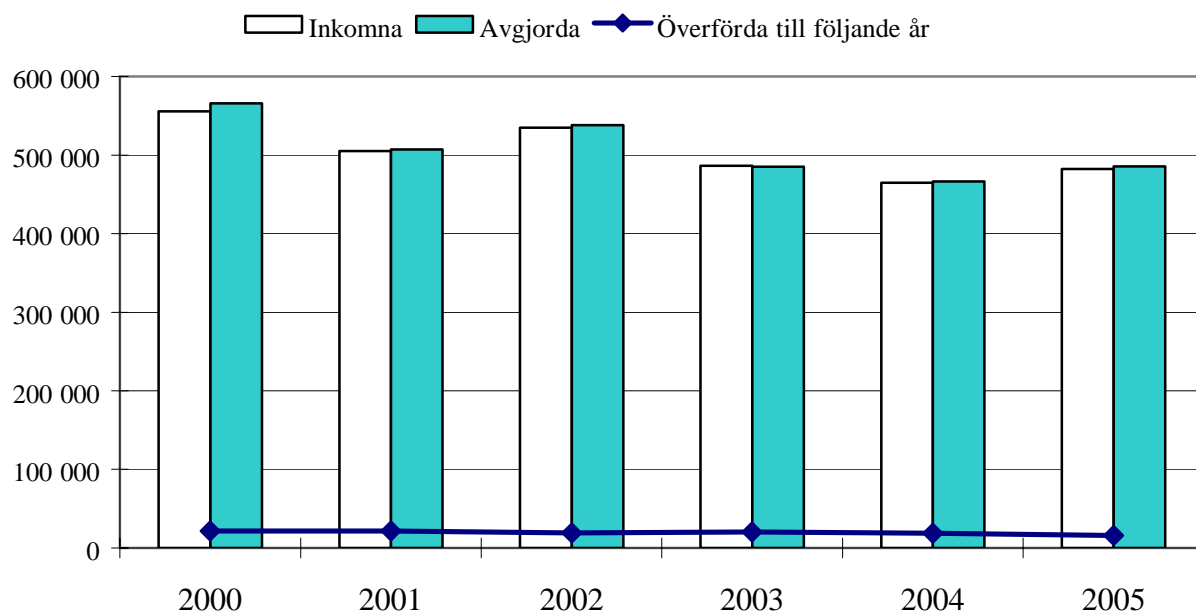
¹Domstolväsendets organisation bilaga 1.

²Tingsrätterna och deras domkretsar bilaga 2.

Figur 1

BROTT- OCH CIVILMÅL I TINGSRÄTTERNA 2000-2005

Figur 2

FASTIGHETSÄRENDEN I TINGSRÄTTERNA 2000-2005

Hovrätterna

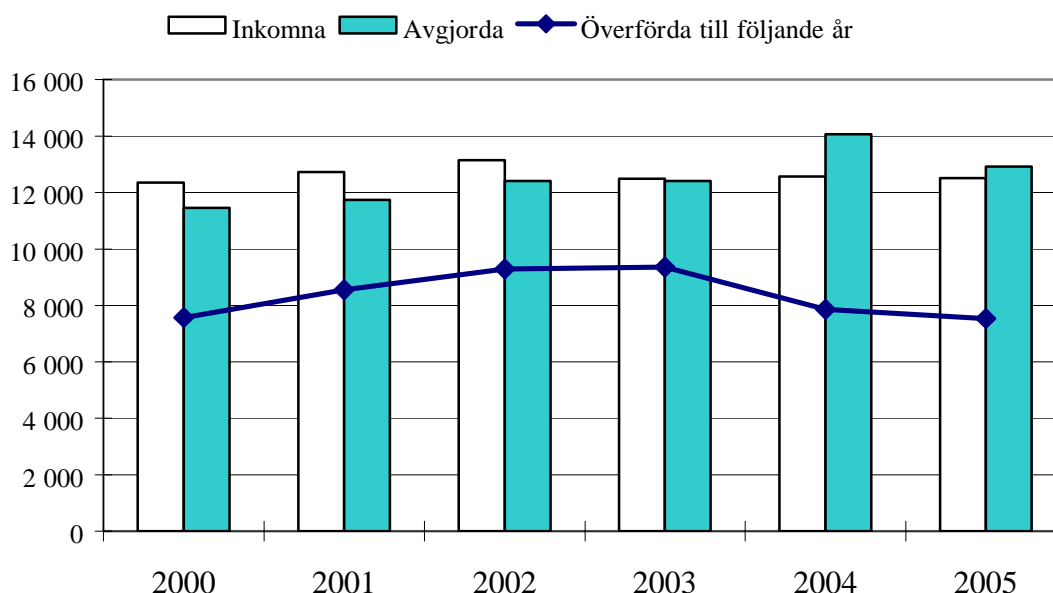
6. Tingsrätternas avgöranden kan med vissa undantag överklagas hos hovrätterna, som fungerar som allmänna överrätter. Hovrätterna är sex till antalet: Åbo hovrätt, Vasa hovrätt, Östra Finlands hovrätt, Helsingfors hovrätt, Kouvola hovrätt och Rovaniemi hovrätt.³

7. Hovrätternas huvudsakliga uppgift som besvärinstans är att behandla besvär och klagan över tingsrätternas avgöranden. Hovrätten behandlar som första rättsinstans åtal som gäller tjänstebrott som begåtts av domare vid tingsrätterna inom dess domkrets samt, så som bestäms i lag, också tjänstebrott som begåtts av andra tjänstemän inom domstolsväsendet och av allmänna åklagare.

8. I vissa ärendegrupper har behörigheten för hela landets del tilldelats en hovrätt, oftast Helsingfors hovrätt.

Figur 3

ANTALET MÅL OCH ÄRENDEN I HOVRÄTTERNA 2000-2005

³Hovrätterna och deras domkretsar bilaga 3.

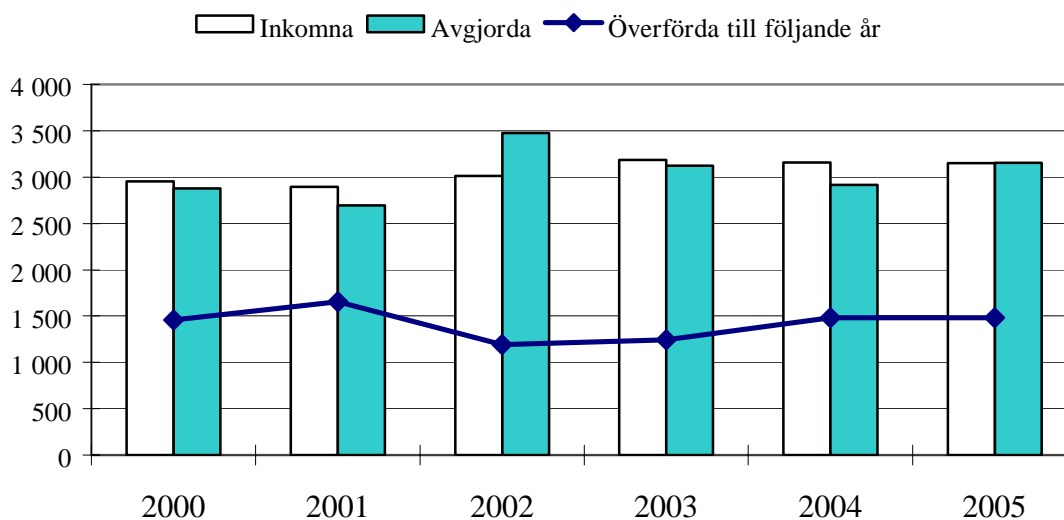
Högsta domstolen

9. Hovrätternas avgöranden kan överklagas hos högsta domstolen, om högsta domstolen beviljar besvärstillstånd. Systemet med besvärstillstånd finns till därför att högsta domstolen i första hand är en prejudikatsdomstol. Högsta domstolens viktigaste uppgift är således att meddela prejudikat som styr och förenhetligar hovrätternas och tingsrätternas dömande verksamhet. Besvärstillstånd förutsätts inte i ärenden som hovrätten har behandlat som första rättsinstans.

10. Högsta domstolen är besvärinstans också när ändring söks i vissa avgöranden av försäkringsdomstolen och marknadsdomstolen samt tingsrätten som jorddomstol. Högsta domstolen är första och enda domstol när den avgör åtal som gäller tjänstebrott begångna av presidenten eller en ledamot vid en hovrätt eller riksåklagaren eller biträdande riksåklagaren.

Figur 4

ANTALET MÅL OCH ÄRENDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN 2000-2005

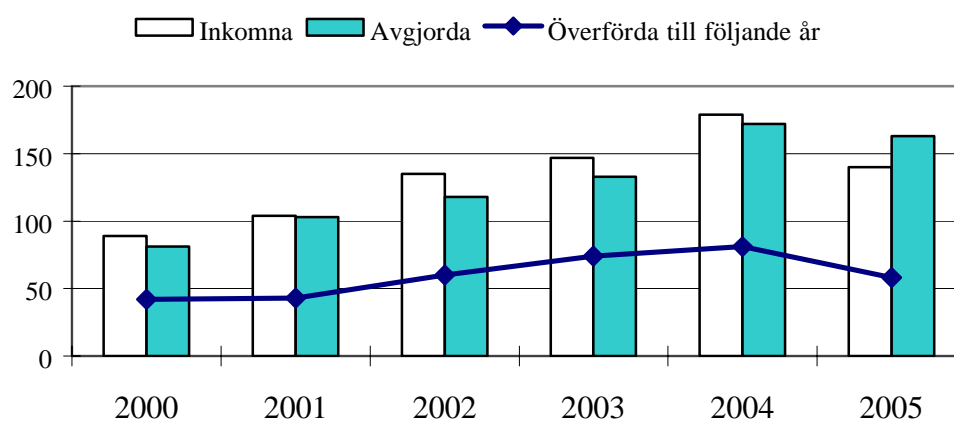

11. Arbetsdomstolen avgör i egenskap av specialdomstol tvistemål angående arbetskollektivavtal och tjänstekollektivavtal samt ärenden som gäller brott mot fredsplikten. Domstolen fungerar dessutom som besvärinstans i ärenden som gäller fastställande av kollektivavtals allmänt bindande verkan. Hos arbetsdomstolen får man också söka ändring i vissa avgöranden som arbetsrådet meddelat i undantagsärenden. Dessutom kan arbetsdomstolen avge utlåtanden till andra domstolar.

12. Ändring i arbetsdomstolens avgöranden kan inte sökas med ordinära rättsmedel.

Figur 5

ANTALET MÅL OCH ÄRENDEN I ARBETSDOMSTOLEN 2000-2005

2. DOMSTOLSLEDNINGENS ÖVERSIKT⁴

Allmänt

13. Ett välfungerande domstolsväsende utgör en hörnsten i rättsstaten och medborgarnas rättsskydd. Till statens grundläggande uppgifter hör att se till att de oberoende domstolarna har förutsättningar att fullgöra sina uppgifter på behörigt sätt. De resurser som anvisas domstolarna påverkar väsentligt deras verksamhetsförutsättningar.

14. De oberoende domstolarna som utövar domsrätt skall avgöra alla tvistemål, brottmål och ansökningsärenden som inkommer till dem på ett säkert och tillförligt sätt, inom rimlig tid och till rimliga kostnader. Domstolarnas avgöranden ingriper i individers och sammanslutningars ställning genom att på ett bindande sätt fastställa vad som i enskilda fall är förenligt med vår rättsordning, och de meddelade besluten kan vid behov verkställas på myndighetsväg. Av detta samt av bl.a. Finlands grundlag och internationella utfästelser följer att domstolarnas verksamhet berörs av mycket höga kvalitetskrav. Detta innebär samtidigt att resultatet av domstolarnas verksamhet inte kan mätas enbart med kvantitativa kriterier, utan kvaliteten på avgörandena och rättegångsförfarandet spelar en synnerligen viktig roll för utvärderingen av verksamheten.

15. Nämnade omständigheter bör beaktas när man bedömer resultatet av domstolsväsendets verksamhet.

16. Under verksamhetsåret har tingsrätterna, hovrätterna, högsta domstolen och arbetsdomstolen klarat av sina uppgifter väl i förhållande till de tillgängliga resurserna. Till detta har i hög grad bidragit det faktum att personalen överlag har uppvisat en berömvärd ansvarskänsla och ett berömvärt engagemang.

Tingsrätterna

17. När det gäller förverkligandet av rättsskyddet ligger och bör tyngdpunkten ligga hos tingsrätterna. Att de lyckas i sin uppgift är avgörande för de allmänna domstolarnas verksamhet och även med tanke på ett fungerande fullföljdssystem.

18. Under verksamhetsåret fick tingsrätterna ta emot 767 702 mål och ärenden, vilket är något mera än året innan. Vid tingsrätterna avgjordes sammanlagt 773 836 mål och ärenden, vilket är flera än vad som inkom och även flera än vad som avgjordes 2004. Antalet inkomna egentliga brottmål var 64 711 medan 65 374 sådana ärenden avgjordes. Antalet inkomna tvistemål var 142 339 och antalet avgjorda 145 496.

19. Det inkom ungefär 2 500 färre egentliga brottmål än 2004. Däremot ökade antalet mål klart när det gäller förvandlingsstraff för böter, där ökningen var mer än 3 400 ärenden, och besöksförbund, där ökningen var 370 ärenden. Av dessa behandlas de förstnämnda i huvudsak av tingsrätternas notarier och de sistnämnda av tingsdomarna. När det gäller tvistemål inträffade en klar minskning i antalet ärenden som anhängiggjordes genom s.k. summarisk stämningsansökan, vilka utgör drygt 90 % av alla tvistemål. Dessa ärenden har i huvudsak delegerats till tingsrätternas kanslipersonal.

20. Under året inkom betydligt flera lagfarts- och andra fastighetsärenden än året innan. Man kan anta att denna tendens fortsätter även i år åtminstone i fråga om andra fastighetsärenden på grund av den övergångsperiod som gäller jordabalkens ikraftträdande och som går ut 31.12.2006. Även dessa ärenden har i huvudsak delegerats till kanslipersonalen.

21. I slutet av 2005 var sammanlagt 83 262 ärenden anhängiga vid tingsrätterna. Av dessa var 16 818 egentliga brottmål, 15 089 omfattande brottmål och 22 306 summariska ärenden⁵ samt sammanlagt 15 742 lagfarts- och fastighetsärenden. Om man jämför dessa siffror med situationen i slutet av 2004 kan man konstatera att antalet anhängiga ärenden minskat både när det gäller det sammanlagda antalet ärenden och alla ovan nämnda typer av ärenden. I slutet av 2005 var fler konkurs- och skilsmäsoärenden anhängiga än ett år tidigare.

22. De genomsnittliga behandlingstiderna i hela landet var 3,3 månader för egentliga brottmål, 8,0 månader för omfattande brottmål och 2,0 månader för summariska ärenden. I fråga om lagfartsärenden var motsvarande tid 23 dagar och i fråga om andra fastighetsärenden 10 dagar. De genomsnittliga behandlingstiderna förblev ungefär som

---

⁴Berättelsen har utarbetats på det sätt som framgår av förordet.

⁵Genom s.k. summarisk stämningsansökan enligt 5 kap. 3 § i rättegångsbalken anhängiggörs sådana ärenden för att man skall få en tvångsverkställighetsgrund där det inte råder någon tvist mellan borgenären och gäldenären. Genom s.k. omfattande stämningsansökan enligt 5 § 2 § i rättegångsbalken anhängiggörs ärenden där det råder genuin tvist och meningsskiljaktighet mellan parterna.

förut eller förkortades något jämfört med föregående år med undantag för egentliga brottmål och tvångsmedelsärenden, där behandlingstiderna var något längre än året innan.

23. Liksom under tidigare år rådde det emellertid även betydande regionala skillnaderna i behandlingstiderna, i första hand för omfattande tvistemål och i viss mån även för brottmål så att t.ex. i huvudstadsregionen samt vissa andra tillväxtcentrum var behandlingstiden delvis längre än genomsnittet. Det finns flera orsaker till detta vilka inte som sådana är beroende av tingsrätterna eller effektiviteten hos deras verksamhet, utan de är t.ex. strukturella eller har att göra med sammansättningen hos de mål som tingsrätterna behandlar. Exempelvis tingsrätterna i huvudstadsregionen har hela tiden omfattande och juridiskt svåra tviste- och brottmål som kräver mycket arbete. När det gäller omfattande tvistemål behandlar enbart Helsingfors tingsrätt varje år en dryg fjärdedel av hela landets ärenden. När det gäller brottsärenden är Helsingfors, Esbo och Vanda tingsrätters gemensamma andel nästan en fjärdedel av hela landets brottmål. I huvudstadsregionens domstolar är det också vanligare att huvudförhandlingen ställs in än i övriga landet. Detta beror huvudsakligen på att stämningen inte kan delges svaranden i brottmålet. I familjerättsliga tvistemål påverkas åter den totala behandlingstiden ofta av att det räcker längre i huvudstadsregionen än i övriga landet att få de utlåtanden av de sociala myndigheterna som behövs för behandlingen av ärendet.

24. För att garantera jämlikheten mellan medborgarna är det viktigt att domstolarnas domarresurser i tillväxtcentrumen inte skärs ner mer, utan att de bibehålls åtminstone på nuvarande nivå. Detta får ändå inte betyda att personalresurser överförs från andra ställen i landet till de mera belastade tingsrätterna, om det samtidigt betyder att tillgången till rättsskydd försämras orimligt på andra ställen. Det är viktigt att domstolarnas resurser allokeras på ett ändamålsenligt sätt, men samtidigt måste man se till att även domstolarna i glesbygden och avfolkningsområdena anvisas tillräckligt med resurser så att de kan sköta sina uppgifter. För att resurserna skall kunna allokeras rättvist kan det vara nödvändigt att utreda även orsakerna till de regionala skillnaderna och utveckla mätare med vilkas hjälp man mera exakt och djupgående kan bedöma arten och antalet ärenden i olika domstolar med avseende på den regionala fördelningen.

Hovrätterna

25. Antalet mål och ärenden som kommit till hovrätterna har förblivit ungefär lika stort redan i flera års tid (ungefär 12 500 ärenden). Antalet avgjorda (anslagna) ärenden minskade däremot med ca 1 150 under verksamhetsåret jämfört med 2004. Antalet avgjorda mål och ärenden var 14 067 år 2004 och 12 921 år 2005. En stor del av denna minskning torde kunna förklaras med ändringen i sällningspraxis 2004. Andelen sällade ärenden sjönk till 17,3 % under verksamhetsåret, då 21,5 % av ärendena sällades året innan. I förarbetena till sällningsbestämmelsen antog man att andelen sällade ärenden skulle vara ungefär 30 %. Andelen huvudförhandlingar har åter ökat från 20,6 % till 26,1 % på ett år. Detta har inneburit att i synnerhet domarnas arbetsbörda har ökat avsevärt.

26. Andelen huvudförhandlingar torde förbli hög och även i fortsättningen delvis rikta sig till besvär som i själva verket saknar möjlighet till framgång. Den öppna besvärsrätten och den nästan obegränsade rätten till huvudförhandling, genom vilka man eftersträvar en hög nivå på rättsskyddet, försämrar hovrätternas möjlighet att inrikta sina resurser på sådana ärenden där det finns ett verkligt behov av att söka ändring därför att tingsrättens avgörande är felaktigt eller för att få ett prejudikat eller förenhetliga rättspraxis eller på grund av sakens betydelse eller av någon annan orsak. Detta missförhållande som förekommit även under 2005 kräver snabba åtgärder. Lagstiftningen borde ändras så att hovrätten kunde koncentrera sina resurser på de ärenden där det finns ett verkligt behov av att söka ändring i enlighet med det som sägs ovan. Skyldigheten att ordna huvudförhandling också i sådana ärenden där det även med beaktande av rättsskyddssynpunkterna står klart att det inte är nödvändigt med huvudförhandling för att avgöra dem, minskar hovrätternas effektivitet i såväl kvalitativt som kvantitativt hänseende.

27. Å andra sidan kan man anta att hovrätternas verksamhet även oberoende av lagstiftningsändringarna har effektiverats bl.a. därför att arbetsmetoderna har förbättrats. Antalet avgjorda (anslagna) ärenden 2005 var nämligen ungefär 500 fler än 2003, då sällningsförfarandet ännu inte var i användning.

28. Antalet oavgjorda ärenden minskade åter med 415 under verksamhetsåret jämfört med året innan och med t.o.m. 1 915 ärenden jämfört med 2003. Detta torde till stor del

bero på den tidigare sållningspraxisen i flera hovrätter, men knappast enbart på den. En särskilt positiv sak har varit att de s.k. gamla målen, dvs. ärenden som varit anhängiga över ett år, har minskat betydligt, med knappt 400. Minskningar har förekommit i alla hovrätter.

29. Också de genomsnittliga behandlingstiderna förkortades jämfört med 2004. För alla ärenden förkortades behandlingstiden från 8,2 månader till 7,9 månader och för huvudförhandlingarna från 13,1 månader till 12,7 månader. För ärenden som avgjordes på föredragning var förkortningen ännu större, över en månad (från 8,8 månader till 7,5 månader).

30. Ovan nämnda resultat uppnåddes trots att rättsskipningsarbetskraften har minskat.

31. I början av 2005 genomfördes en ändring av gränserna för hovrätternas domkretsar, som gällde alla andra hovrätter än Östra Finlands hovrätt. Helsingfors hovrätts domkrets krympte medan åter Rovaniemi och Kouvola hovrätters domkretsar utvidgades. Från Åbo och Vasa hovrätters domkretsar överfördes vissa tingsrätter till andra hovrätters domkretsar och i stället överfördes till dem vissa tingsrätter från andra hovrätters domkretsar.

32. Syftet med ändringen av domkretsarnas gränser var i synnerhet att underlätta situationen för den överbelastade Helsingfors hovrätt och jämna ut behandlingstiderna mellan olika hovrätter. Man kan se att ändringen har underlättat situationen för Helsingfors hovrätt (behandlingstider och antalet ärenden som överförts till följande år) och på motsvarande sätt klart försvårat situationen för Rovaniemi hovrätt, där antalet ärenden har ökat med ca 20 % till följd av ändringen av domkretsarnas gränser.

33. Trots att antalet mål och ärenden som kommit till Helsingfors hovrätt har minskat, kan ändringarna ändå inte på många år undanröja anhopningen av ärenden vid hovrätten. Anhopningen av ärenden vid Helsingfors hovrätt avspeglar ovan beskrivna anhopning av ärenden vid tingsrätterna. För att behandlingstiden skall fås ner på samma nivå som vid andra hovrätter krävs att mera personal anställs vid hovrätten.

34. Under året ökade hovrätternas reseting med 158 och det ordnades sammanlagt 660 sådana ting. Ökningen berodde framför allt på att Åbo hovrätt har tagit i bruk reseting i större omfattning än förut. Det ökade antalet reseting visar för sin del att hovrätternas verksamhet blivit mera kundorienterad. På grund av den restid som går åt till resetingen

blir domstolen å andra sidan tvungen att använda mera tid för enskilda sammanträden än när sammanträdena hålls på kansliorten, och det ökade antalet reseting avspeglas därför i domstolarnas resursbehov.

35. Hovrätternas lagstadgade uppgift är att övervaka verksamheten vid de domstolar som lyder under den och att vid behov vidta åtgärder för att avhjälpa misförhållanden som den observerat (hovrättslagen 2 § 3 mom.). Vid övervakningen följs bl.a. nivån på rättsskipningen samt enhetligheten i tillämpningen av rättsprinciperna och i lagtolkningen, hur ärendena fördelas mellan rättsskipningspersonalen, snabbheten i behandlingen och iakttagandet av tidsfrister, ordnandet av domstolspraktik och de ärenden som justitiekanslern i statsrådet särskilt har begärt att skall utredas. Vid övervakningen kan man också göra iakttagelser beträffande ändamålsenligheten hos tingsrätternas lokaler samt personalens utbildning och arbetshälsa.

36. Hovrätterna övervakar tingsrätternas verksamhet i synnerhet genom att företa inspektioner. Granskningsverksamheten är ordnad på något olika sätt vid de olika hovrätterna. Vid vissa hovrätter utförs granskningen av en föredragande som förordnats enbart för detta uppdrag (granskningsfiskal), medan granskningen vid vissa hovrätter utförs av presidenten, en lagman vid hovrätten eller någon annan ledamot av hovrätten tillsammans med granskningsfiskalen. Under året inspekterade hovrätterna sammanlagt 37 tingsrätter. Hovrätterna skall utarbeta en berättelse över sådant som de iakttagit i samband med övervakningen. Berättelsen, som färdigställs i januari-februari följande år, skall delges justitiekanslern i statsrådet och riksdagens justitieombudsman.

37. Som helhet betraktat har 2005 varit ett rätt resultatrikt år för hovrätterna. Problematisk är i första hand och i synnerhet situationen vid Helsingfors hovrätt. Behandlingstiderna där är klart längre än vid andra hovrätter och antalet gamla mål är stort. De oavgjorda ärendena vid Helsingfors hovrätt motsvarar nästan ett års arbete, då de vid andra hovrätter motsvarar högst ett halvt års arbete. Situationen vid Rovaniemi hovrätt har försämrats till följd av att domkretsens gräns ändrats, men situationen har underlättats av att man 2006 fick två nya tjänster som ledamot och en tjänst som föredragande för viss tid.

Högsta domstolen

38. Högsta domstolen fick under verksamhetsåret ta emot sammanlagt 3 151 mål och ärenden, dvs. ungefär lika många som tidigare år. Antalet avgöranden motsvarade antalet inkomna mål och ärenden (3 154), vilket är 238 fler avgöranden än året innan. Antalet oavgjorda mål och ärenden som överfördes till innevarande år förblev alltså på samma nivå som ett år tidigare (1 480 ärenden). Största delen av de inkomna ärendena var besvärstillståndsansökningar (2 608). Direkta besvär, vilkas prövning inte förutsätter besvärstillstånd, anfördes i 26 fall. År 2005 inkom också ett stort antal ärenden som gällde extraordinärt ändringssökande (432). Antalet övriga ärenden, t.ex. begäran om utlåtande i benådningens ärenden, var 85.

39. Den genomsnittliga behandlingstiden för besvärstillståndsärendena ökade från föregående års 4,4 månader till 5,25 månader. Till detta bidrog att man under verksamhetsåret i synnerhet koncentrerade sig på att avgöra besvärstillståndsärenden som länge varit anhängiga. Den genomsnittliga behandlingstiden för avgöranden i sak förkortades något jämfört med föregående år (från 15,6 månader till 15,3 månader). Den systematiska uppföljningen av hur länge det räcker att behandla ärendena och hur behandlingen av de äldsta ärendena framskrider har visat att dröjsmålen med behandlingen endast i sällsynta fall har berott på högsta domstolen.

40. Under verksamhetsåret blev det 25 år sedan systemet med besvärstillstånd togs i bruk och högsta domstolen blev prejudikatsdomstol. Högsta domstolens huvudsakliga uppgift är att meddela prejudikat som styr rättspraxis i lagtolkningsfrågor. År 2005 gavs det 145 dylika avgöranden som publicerades som prejudikat, dvs. flera än under tidigare år. Det beviljades 174 besvärstillstånd, vilket är något mindre än medeltalet för tidigare år.

41. Också under 2005 fick högsta domstolen avgöra flera principiellt viktiga frågor. En sådan gällde domares rätt att kvarstå i sin domartjänst och entledigande från tjänsten på grund av förlorad arbetsförmåga mot den berördes vilja. Något liknande ärende har veterligen inte tidigare varit aktuellt i Finland. Vid plenum avgjorde högsta domstolen ett rättsskipningsärende som gällde företrädande av part vid rättegång och rättegångsbiträdets behörighet. I förstärkt sammansättning meddelade högsta domstolen avgöranden i fyra ärenden, bl.a. i ett principiellt viktigt skadeståndsärende som gällde det skydd för privatlivet som gärningsmannens namn åtnjuter.

42. Under året avgjordes också flera europarättsärenden än normalt, sammanlagt fyra. För dem hade man begärt förhandsavgörande av Europeiska gemenskapernas domstol, vilket bidrog till att förlänga behandlingen och även den genomsnittliga behandlingstiden för avgöranden i sak under verksamhetsåret. Man kan förvänta sig att europarättsliga frågor kommer att synas ännu starkare i högsta domstolens arbete i fortsättningen.

43. Högsta domstolen är varje år tvungen att inrikta en betydande del av sin arbetsinsats även på andra saker än de ovan nämnda som är centrala för dess huvudsakliga uppgift.

44. För det första hänför sig en stor del av de behandlade ärendena till frågor som gäller korrekt rättegångsförfarande. Detta har också syns i verksamheten 2005: I de 83 avgöranden i sak som inte publicerades som prejudikat var det fråga om rättegångsförfarandet i sammanlagt 38 ärenden. Även av de 145 publicerade prejudikaten gällde 24 ärenden åtminstone delvis processuella frågor. Den största enskilda ärendegruppen i dessa fall hänförde sig under 2005 liksom även föregående år till hovrätternas sällningsförfarande, beträffande vilket det gavs tio publicerade och 25 icke publicerade avgöranden. Siffrorna visar att högsta domstolen blir tvungen att ta ställning till frågor om korrekt rättegångsförfarande i klart större omfattning än vad uppgiften att styra rättspraxis i sig skulle förutsätta. Likaså har frågor om rättshjälp i hög grad sysselsatt även högsta domstolen på samma sätt som andra domstolar de senaste åren.

45. Vid högsta domstolen avgörs dessutom varje år ett rätt stort antal ärenden som gäller extraordinärt ändringssökande. Det är då fråga om att antingen återbryta eller undanröja lagakraftvunna domar, vilket kommer i fråga endast i exceptionella fall på de särskilda grunder som anges i lag, eller om att återställa försutten fatalietid i samband med rättegångar. Under året träffades 431 avgöranden med anledning av extraordinärt ändringssökande, vilket motsvarar tidigare års nivå. Tre fjärdedelar av de ärenden som gäller extraordinärät ändringssökande är sådana att de inte leder till önskat resultat för sökanden. Dessa ärenden kan ändå vara arbetsdryga och den andel av resurserna som behandlingen av dem kräver är betydande även på grund av antalet ärenden. Av de ärenden som gäller extraordinärt ändringssökande och som har framgång är merparten klara rättelseärenden eller så gäller de återställande av försutten fatalietid, dvs. sådana ärendegrupper beträffande vilka befogenheten från och med 2006 har överförts på lägre rättsinstanser. Högsta domstolen får också varje år ta emot ett relativt stort antal

ärenden som gäller tjänsteåtal som utförs av parterna. Typiskt för dessa ärenden är att kärandens begäran om rättsskydd mycket sällan är motiverad.

46. En positiv sak var att under verksamhetsåret reviderades den lagstiftning som reglerar högsta domstolens verksamhet så att domstolsresurerna inriktas mera ändamålsenligt än tidigare. Genom de lagändringar som trädde i kraft i slutet av året lättades högsta domstolens beslutföra sammansättning upp i vissa klara ärenden som gäller extraordinärt ändringssökande och i fråga om vissa enkla ärenden, bl.a. återställande av försutten fatalietid, överfördes befogenheten på tings- och hovrätterna.

47. Dessutom försökte man förbättra högsta domstolens förutsättningar att koncentrera sig på sin primära uppgift, dvs. att meddela prejudikat, genom att besvärstillståndet till högsta domstolen klarare än förr kan begränsas till att gälla endast en enskild fråga i ärendet.

48. De ovan nämnda ändringarna kommer uppenbarligen att i någon mån minska antalet ärenden gällande extraordinärt ändringssökande som behandlas i högsta domstolen och även att minska den arbetsinsats som behövs för behandlingen av vissa egentliga ärenden, men verkningar kommer sannolikt inte att vara så värst betydande. Motsvarande ökning av arbetsbördan fördelar sig rätt jämnt på de andra domstolarna och denna ökning är inte betydande för någon domstol.

49. Under verksamhetsåret tillsatte högsta domstolens president en arbetsgrupp som fick i uppdrag att utreda möjligheterna att utveckla högsta domstolens arbetsmetoder och beslutssystem. Arbetsgruppen blev klar med sitt arbete i början av 2006.

Arbetsdomstolen

50. Antalet mål och ärenden som anhängiggjordes vid arbetsdomstolen minskade klart under året. Antalet mål och ärenden som avgjordes eller annars avslutades var dock nästan lika stort som året innan, och tack vare detta minskade antalet anhängiga ärenden så att vid utgången av året fanns det praktiskt taget inga resterande ärenden vid arbetsdomstolena. Under året förkortades också behandlingstiden från sex till drygt fem månader. På basis av dessa nyckeltal kan det anses att verksamheten under året varit rätt framgångsrik.

51. De besvärärenden som gäller kollektivavtalens allmänt bindande verkan har minskat som väntat. Den största ändringen när det gäller enskilda ärendegrupper har inträffat i fråga om de tvistemål som gäller avslutandet av anställningsförhållanden och som har nästan tredubblats jämfört med 2004.

52. Vid arbetsdomstolen behandlades under 2005 flera tvister där det var fråga om fastställande av det tillämpliga kollektivavtalet när arbetstagarens organisation förändrats. Det kan antas att dylika och i viss mån svåravgjorda situationer kommer att öka i framtiden i synnerhet när arbetstagarfältets organisering utvecklas mot allt större organisationshelheter.

53. Sedan arbetsdomstolen genom sin dom 6.6.2005 avgjort ett ärende gällande gränserna för skyddsarbete i gränsbevakarnas arbetskonflikt avlät regeringen till riksdagen en proposition med förslag till lag om tryggnad av gränsbevakningsväsendets uppgifter under tiden mellan den 10 juli och den 14 augusti 2005 (83/2005 rd). Den föreslagna lagen hade i praktiken ointetgjort rättsverkningarna av domstolens beslut under sin giltighetstid. Propositionen, som ingrep i en enskild arbetskonflikt och som sedermera drogs bort från riksdagen, föranledde en omfattande debatt om frågor i anslutning till maktfördelningen, domstolarnas oberoende och de grundläggande rättigheterna.

54. Den arbetsgrupp som justitieministeriet tillsatt för att granska domstolsordförandenas ställning i synnerhet med avseende på domstolarnas oberoende överlämnade sitt betänkande 31.10.2005. I enlighet med arbetsgruppens förslag permanentas tjänsterna som ordförande 1.1.2007. Även justitiekanslern i statsrådet fäste uppmärksamhet vid ordförandens ställning under verksamhetsåret.

Personalminskningar

55. Underrättsreformen genomfördes 1.12.1993. Då dimensionerades tingsrätternas personal, i synnerhet antalet domare, så att de skulle motsvara det dåvarande och det förväntade behovet. Därefter har tingsrätter sammanslagits och kanslipersonalen och domarkåren minskat. På försommaren 2005 började en del av domartjänsterna och tjänsterna för kanslipersonal omfattas av tillsättningstillstånd. Under 2006 minskar dessutom tingsrätternas rättsskipningspersonal med ungefär 37 personer, dvs. 5 % jämfört med 2005. Någon motsvarande minskning har inte inträffat och förväntas inte inträffa i tingsrätternas arbetsbörda.

56. Antalet föredragande vid hovrätterna har minskat ända sedan mitten av 1990-talet. Antalet domare har ökat, men inte med ett antal som motsvarar föredragandekårens minskade arbetsinsats. Även vid vissa hovrätter belades fiskaltjänsterna i den lägsta löneklassen och merparten av kanslipersonalens tjänster med tillsättningstillstånd på försommaren 2005. År 2006 minskar hovrätternas rättsskipningspersonal från 352 i slutet av 2005 till 343 personer. När man beaktar att antalet huvudförhandlingar samtidigt har ökat, står det klart att arbetsbördan vid hovrätterna har ökat.

57. Även 2005 har de knappa personalresurserna försatt domstolarna i en svår, delvis outhärdlig situation. Detta är fallet i synnerhet i tingsrätterna i huvudstadsregionen och Helsingfors hovrätt. Det är inte alltid möjligt att klara av uppgifterna på ett i alla avseende högklassigt sätt och samtidigt göra det inom rimlig tid och till rimliga kostnader. Ett tecken på detta är de avsevärda skillnaderna i behandlingstider för vissa ärendegrupp på olika håll i landet. Ett uttryck för problemen är också att den europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna har träffat flera för Finland fällande avgöranden i fall där behandlingen av ärendet, vanligen brottsprocessens totala längd, inte har uppfyllt kravet på rimlig tid, och flera besvär som åtminstone delvis gäller processens längd är anhängiga. Också justitieombudsmannen i riksdagen och justitiekanslern har kritiserat det faktum att rättegångarna drar ut på tiden.

3. FÖRÄNDRINGSFAKTORER I OMVÄRLDEN

58. Med tanke på domstolarnas verksamhetsförutsättningar hänför sig den viktigaste osäkerhetsfaktorn som framkom under verksamhetsåret till statsrådets rambeslut 11.3.2005 om effektivisering av den offentliga servicen och förvaltningen. De effekter som det förväntas ha för domstolarnas verksamhet bedöms i det sista avsnittet av verksamhetsberättelsen.

59. Antalet tingsrätter minskade under verksamhetsåret från 63 till 61, då Lappo tingsrätt med undantag av kommunerna Soini och Lehtimäki, som anslöts till Seinäjoki tingsrätt, sammanslogs med Kauhava tingsrätt samt Alavus tingsrätt indrogs och dess kommuner med undantag av Virdois stad, som anslöts till Tammerfors tingsrätt, anslöts till Seinäjoki tingsrätt. Också de förändringar i hovrätternas domkretsar som det fattats beslut om 2004 genomfördes vid ingången av verksamhetsåret. Från Helsingfors hovrätts domkrets överfördes Lojo och Raseborgs tingsrätter till Åbo hovrätts domkrets och Hyvinge tingsrätt till Kouvola hovrätts domkrets. Från Åbo hovrätts domkrets

överfördes Björneborgs tingsrätt till Vasa hovrätts domkrets. Från Vasa hovrätts domkrets överfördes Haapajarvi, Ylivieska och Brahestads tingsrätter till Rovaniemi hovrätts domkrets. Den utjämning av arbetsbördorna och behandlingstiderna som var målet uppnåddes endast i ringa mån med de företagna ändringarna. Effekterna av ändringen har beskrivits ovan i avsnitt 2.

60. Dessutom har de allmänna domstolarnas omvärld förändrats av flera reformer och ändringar i lagstiftningen.

61. Av dem var det flera som påverkade tingsrätternas avgörandepraxis genast när de trädde i kraft under verksamhetsåret. Deras stora antal samt det stora antalet reformer och ändringar som trädde i kraft vid ingången av 2006 samt vissa lagändringars delvis svårtolkade ikraftträdandebestämmelser krävde särskilda arbetsinsatser utöver det normala rättsskipningsarbetet av tingsrätternas domare och rättsskipningspersonal för att sätta sig in i reformerna.

62. Under verksamhetsåret stiftades en lag om medling i tvistemål i allmänna domstolar, som trädde i kraft vid ingången av 2006. Medlingsförfarandet innebär ett helt nytt alternativ för avgörandet av rättsliga konflikter mellan parter i domstolen som avviker från den traditionella rättegången i tvistemål. När lagen stiftades utgick man ifrån att det totala antalet ärenden vid domstolarna inte just skulle förändras till följd av reformen, trots att domstolarna i och med förfarandet sannolikt kommer att få ta emot något flera, eventuellt även nya slags ärenden. Reformens inverkan på domarnas arbetsbörda kommer ändå i avgörande grad att vara beroende av i vilken mån man lyckas i medlingsförfarandet och tvisterna löses på förlikningsväg. Om medlingen misslyckas kan det i tingsrätterna leda till att samma ärende anhängiggörs som ett omfattande tvistemål, varvid ärendet behandlas och avgörs av en annan domare. I varje fall förutsätter det nya förfarings sättet särskilt av underrätternas domarkår ett nytt tillnärmelsesätt, nya färdigheter och nytt kunnande.

63. I början av september trädde sådana bestämmelser i kraft som gör det möjligt för domstolar inom vilkas domkrets det bor både finsk- och svenskspråkiga att genom beslut av justitieministeriet inrätta avdelningar på språkliga grunder för att trygga servicen på eget språk till domkretsens språkliga minoritet. Syftet med reformen är att förbättra parternas i 17 § i grundlagen garanterade språkliga jämlikhet. För att underlätta sammanslagningarna av tingsrätter föreskrevs samtidigt i lag att det tillfälligt

kan finnas flera lagmanstjänster än en vid en tingsrätt, när en sammanslagning förutsätter det.

64. Genom en lag som trädde i kraft i slutet av året ändrades 31 kap. i rättegångsbalken så att vissa enkla ärenden som gäller extraordinärt ändringssökande överfördes från högsta domstolen till tingsrätterna och hovrätterna. Det är fråga om ärenden som är nya för de lägre rättsinstanserna, men med beaktande av ärendenas art och antal kan man anta att ändringens inverkan på olika instansers arbetsbörda blir jämförelsevis liten i detta skede.

65. Beaktandet av tolkningspraxis för de gällande bestämmelserna om sällningsförfarandet minskade antalet sällningsavgöranden jämfört med året innan i hovrätterna, medan antalet huvudförhandlingar ökade. I juni avlät regeringen en proposition till riksdagen med förslag till en översyn av sällningsförfarandet. Behandlingen av saken pågår i riksdagen. Grundlagsutskottet kommer sannolikt att avge sitt utlåtande med anledning av regeringens proposition i början av 2006. Vid justitieministeriet håller man på med en utredning om behoven av att ändra fullföljdssystemet i fråga om tviste- och brottmål som behandlas i hovrätten.

66. Lagen om om högsta domstolen ändrades 2005. Samtidigt upphävdes förordningen om högsta domstolen, och dess bestämmelser överfördes till lagen eller till högsta domstolens arbetsordning, som kompletterar lagen. En motsvarande strukturell reform av lagstiftningen behövs också för hovrätternas och tingsrätternas del.

67. Också bestämmelserna om sökande av ändring hos högsta domstolen ändrades. Syftet med reformerna, som relateras i avsnitt 2, är att förbättra högsta domstolens förutsättningar att koncentrera sig på sin primära uppgift och inrikta domstolsresurserna på ett mera ändamålsenligt sätt när det gäller extraordinärt ändringssökande. Ändringarna trädde i kraft i slutet av 2005 och de kommer i någon mån att påverka domstolarnas verksamhet i år.

4. DOMSTOLARNAS RESULTATSTYRNING OCH ANSLAG

68. Resultatstyrning infördes inom domstolsväsendet under perioden 1992-1995. Resultatstyrningen har genomförts så att varje domstol har särskilt kommit överens med justitieministeriet under de årliga resultatförhandlingarna om följande års resultatmål för produktivitet och lönsamhet. På grund av domstolarnas oberoende ställning har man inte under resultatförhandlingarna med justitieministeriet kommit överens om mål i anslutning till verksamhetens kvalitet eller de avgjorda ärendenas innehåll i övrigt.

69. Under resultatförhandlingarna uppskattar man antalet ärenden som kommer in och kommer man överens om målen för antalet ärenden som skall avgöras samt om domstolens anslag och personalresurser. Förhandlingsresultaten noteras i en resultatmålshandling, som undertecknas av domstolens chef och en företrädare för justitieministeriet.

70. Inom Rovaniemi hovrätts domkrets har det sedan 1999 pågått ett försök där tingsrätterna inom hovrätts domkrets utgående från en diskussion inom domarkåren inom ramen för hovrättsdomkretsens kvalitetsprojekt har kommit överens om kvalitetsmålen för följande år tillsammans med hovrätten.

71. Resultatstyrningen inklusive dess målsättningar för domstolarna samt utarbetandet och fastställandet av budgetförslag påverkar användningen av domstolarnas resurser direkt. Verkningarna sträcker sig till rättsskipningsverksamheten och begränsar det arbete och den arbetstid som det är möjligt att lägga på ett enskilt ärende. Detta påverkar åter behandlingstiderna för ärendena och kvaliteten på avgörandena. I budgetförslaget för 2005 har det dessutom konstaterats att resultatstyrningen av de allmänna domstolarna utvecklas i samarbete mellan högsta domstolen och hovrätterna också när det gäller fastställandet av kvalitativa mål. Det vore emellertid nödvändigt att utreda även i vilken omfattning och på vilket sätt det överhuvud är möjligt att fastställa kvalitativa mål för domstolsväsendet.

72. Varje domstol har under sina resultatförhandlingar med justitieministeriet kommit överens om målen för sin verksamhet när det gäller behandlingstider, produktivitet och lönsamhet. I denna verksamhetsberättelse har målen för hela landet beräknade utgående

från de enskilda domstolarnas mål använts som måttstock för att bedöma hur framgångsrik domstolarnas verksamhet varit.

UTVECKLINGEN AV DE ALLMÄNNA DOMSTOLARNAS OMKOSTNADER 2002-2006

15.2.2006

	Faktiska omkostnader (1000 euro)						%andel	
	2002	2003	Ändr. 03-02	2004	Ändr. 04-03	2005	Ändr. 05-04	2005
De allmänna domstolarna sammanlagt								
Löner	122 124	125 931	3 %	129 962	3 %	132 463	2 %	78 %
Lokalhyror	18 511	18 968	2 %	21 006	11 %	23 807	13 %	14 %
Övriga utgifter	12 985	13 270	2 %	14 718	11 %	14 045	-5 %	8 %
Sammanlagt	153 620	158 169	3 %	165 687	5 %	170 315	3 %	100 %
Högsta domstolen								
Löner	5 663	5 658	0 %	5 716	1 %	5 931	4 %	82 %
Lokalhyror	640	645	1 %	717	11 %	722	1 %	10 %
Övriga utgifter	564	581	3 %	556	-4 %	618	11 %	8 %
Sammanlagt	6 868	6 884	0 %	6 989	2 %	7 271	4 %	100 %
Hovrätterna								
Löner	26 812	27 498	3 %	28 296	3 %	28 821	2 %	84 %
Lokalhyror	2 975	3 019	1 %	3 406	13 %	3 495	3 %	10 %
Övriga utgifter	2 006	2 024	1 %	2 150	6 %	2 091	-3 %	6 %
Sammanlagt	31 792	32 541	2 %	33 851	4 %	34 407	2 %	100 %
Tingsrätterna								
Löner	88 990	92 104	3 %	95 255	3 %	96 995	2 %	76 %
Lokalhyror	14 757	15 159	3 %	16 739	10 %	19 444	16 %	15 %
Övriga utgifter	10 361	10 600	2 %	11 937	13 %	11 278	-6 %	9 %
Sammanlagt	114 108	117 863	3 %	123 931	5 %	127 717	3 %	100 %
Arbetsdomstolen								
Löner	660	671	2 %	695	4 %	716	3 %	78 %
Lokalhyror	139	145	4 %	145	0 %	146	0 %	16 %
Övriga utgifter	54	65	21 %	76	16 %	58	-23 %	6 %
Sammanlagt	852	881	3 %	916	4 %	920	1 %	100 %

5. RESULTAT AV VERKSAMHETEN

5.1. TINGSRÄTTERNA

Tingsrätterna	Utfall 2003	Utfall 2004	Utfall 2005	Jfr m. f. år	Mål/ uppsk. 2005	Jfr m. mål. Jfr m. mål.
Inkomna ärenden (st.)	779 586	760 715	767 702	1 %	776 477	-1 %
Avgjorda ärenden (st.)	781 397	757 259	773 836	2 %	771 991	-2 %
Anhängiga ärenden vid årets slut (st.)	86 429	90 118	83 262	-8 %	92 652	-10 %
Vägd arbetsmängd	179 616	177 754	175 912	-1 %	181 905	-3 %
Anställda (årsv.)	2 230	2 235	2 203	-1 %	2 198	0 %
Omkostnader (1000 €)	117 863	123 931	127 717	3 %	127 067	1 %
Domstolsinkomster (1000 €)	29 946	29 376	29 645	1 %		
Nämndemannautgifter (1000 €)	5 613	5 836	6 353	9 %		
VERKSAMHETENS EFFEKTIVITET						
Lönsamhet (eur/st.)						
omkostnader / vägd arbetsmängd	656	697	726	4 %	697	4 %
Produktivitet (st./årsv.)						
wägd arbetsmängd/ årsv.	81	80	80	1 %	83	-4 %
GENOMSNITTLIG BEHANDLINGSTID						
Brottmål (mån.)	3,9	3,2	3,3	0,1	3,3	0,0
Omfattande tvistemål (mån.)	8,6	8,3	8,0	-0,3	8,2	-0,2
Summariska ärenden (mån.)	2,1	2,0	2,0	0,0	2,2	-0,2
Skuldsaneringsärenden (mån.)	6,2	6,2	5,9	-0,3	6,1	-0,2
Lagfartsärenden (dag.)	26	26	23	-2,5	25	-2
Inteckningsärenden (dag.)	12	11	10	-1,3	11	-1

73. Till tingsrätterna inkom sammanlagt något flera ärenden 2005 än föregående år. Det kom sammanlagt 285 318 civil- och straffrättsliga ärenden, dvs. 4 % färre än föregående år. Av de ärenden som kommer till tingsrätterna är fastighetsärendena en viktig ärendegrupp om man ser till antalet – men inte i samma proportion om man ser till arbetsmängden. År 2005 inkom 482 384 fastighetsärenden, dvs. ungefär 17 500 fler än föregående år. Tingsrätterna avgjorde sammanlagt 773 836 ärenden, dvs. fler än vad som kom in. Sålunda minskade antalet anhängiga ärenden.

74. Den vägda arbetsmängden⁶ nådde nästan målet och förändringen jämfört med föregående år var inte stor. År 2005 avlönades 2 203 årsverken vid tingsrätterna med förvaltningsområdet egen finansiering. Antalet årsverken motsvarande målet, även om överlappningar på grund av vikariat inte ingått i den målsatta siffran. Minskningen jämfört med föregående år var 32 årsverken. Omkostnaderna var 127 717 100

⁶Med vägd arbetsmängd avses den relativa arbetsmängd som ärendena kräver i proportion till arten och kravnivån.

(123 930 887)⁷ euro, så ökningen jämfört med föregående år var 3,1 %. Omkostnadsnivån var något högre än vad som förutspåts, eftersom resultatmålen inte innefattade den allmänna höjningens inverkan på omkostnaderna. Produktivitetmålet nåddes inte riktigt; utfallet var 80 (förhandsuppgift 15.12.05), då målet var 83.

75. I det följande bedöms resultatet närmare enligt ärendegrupp. Noggrannare statistik presenteras i en bilaga (bilaga 4).

Brottmål

76. Antalet inkomna brottmål och andra straffrättsliga ärenden⁸ samt tvångsmedelsärenden och ärenden som gällde förvandlingsstraff för böter 2005 var 97 229 (96 128) ärenden, dvs 34 % av de brottmål och civila mål som kom till tingsrätterna. Det inkom 64 711 (67 298) brottmål och avgjordes 65 374, så antalet anhängiga ärenden minskade något. I fråga om brottmålen var det sammanlagda antalet åtalspunkter 156 847 (156 146).

77. Den genomsnittliga behandlingstiden för brottmål var 3,3 månader, dvs. nästan lika lång som året innan. Behandlingstiderna var under tre månader i 40 tingsrätter. Behandlingstiden var fyra månader eller längre i sammanlagt sex tingsrätter, varav tre var tingsrätterna i huvudstadsregionen: i Esbo 5,3 mån. (4,7 mån.), i Vanda 4,0 mån. (4,4 mån.) och i Helsingfors 6,4 mån. (6,7 mån.). Behandlingstiden i Helsingfors tingsrätt förbättrades med 0,3 mån. jämfört med föregående år, men var fortfarande längst i landet och 3,1 månader längre än medeltalet i hela landet.

78. Antalet ärenden som gällde förvandlingsstraff för böter återgick till tidigare års nivå och antalet inkomna ärenden var 20 307. År 2004 inkom exceptionellt få ärenden, 16 846. De ärenden som gällde förvandlingsstraff för böter utgjorde ungefär 21 % av alla straffrättsliga ärenden. Antalet inkomna tvångsmedelsärenden höll sig på ungefär samma nivå som föregående år och var 7 663. Tvångsmedelsärendenas andel av alla straffrättsliga ärenden var ungefär 8 %. Antalet övriga straffrättsliga ärenden var 4 548 ärenden, dvs. ungefär 5 % av de inkomna straffrättsliga ärendena. Den till antalet viktigaste rubriceringen i denna ärendegrupp är besöksförbudsärendena, som 2005 inkom till ett antal av 3 131, dvs. ungefär 370 fler än föregående år. Från och med

---

⁷Siffrorna inom parentes är motsvarande uppgifter för 2004.

⁸Övriga straffrättsliga ärenden är: domstolsbehandling av körförbud, motsättande av ordningsbot, förvandling av samhällstjänst, näringsförbud, besöksförbud, förvandling av ungdomsstraff och fångars besvärsärenden.

ingången av 2005 har besöksförbud också kunnat utfärdas med avseende på gemensam bostad. Det inkom sammanlagt 152 ärenden som gällde besöksförbud med avseende på gemensam bostad, dvs. ungefär 5 % av alla besöksförbudsärenden.

79. År 2005 inkom ungefär 2 400 färre straffrättsliga ärenden (-3 %) än föregående år, då de ärenden som gällde förvandlingsstraff för böter inte tas med i jämförelsen. Ser man till antalet minskade trafik- och rattfylleriärendena (930 st.) och misshandelsärendena (477 st.) mest. I dessa ärendegrupper ökade antalet ärenden 2004 betydligt mera än vad de nu minskade. De största ärendegrupperna bland de inkomna straffrättsliga ärendena var: trafik- och rattfylleriärenden ca 30 %, misshandelsärenden 13 %, tvångsmedelsärenden 10 % och äventyrande av trafiken 8 %. Ärendestrukturen enligt ärendegrupp i fråga om alla inkomna straffrättsliga ärenden finns beskriven i bilaga 5.

80. Benägenheten att söka ändring i brottmål varierar beroende på ärendegrupp. I fråga om övriga straffrättsliga ärenden överklagas under 300 per år och i fråga om tvångsmedelsärenden bara 20-30 per år, så i dessa grupper stannar besvärsprocenten på några procent. I fråga om brottmålen söks ändring i över 7 000 fall per år och besvärsprocenten var 12,7 % 2005. Enligt en preciserad uppgift var besvärsprocenten 12,9 % 2004. Ser man till de enskilda tingsrätterna var besvärsprocenten under verksamhetsåret 4,2 % - 17,8 %. Benägenheten att söka ändring varierar betydligt beroende på partsställningen. Benägenheten att söka ändring är allra störst i fråga om dem som är dömda till ovillkorligt fängelsestraff.

Tvistemål

81. Av alla ärenden som inkom till tingsrätterna var 50 % tvistemål, om fastighetsärendena inte tas i betraktande. Antalet inkomna tvistemål 2005 var totalt 142 339 (155 014) ärenden och antalet avgjorda 145 496 (151 852). Det anhängiggjordes färre tvistemål än året innan (-8 %). Största delen av tvistemålen gällde skuld- och fordringsförhållanden, 60 642 ärenden, varav merparten anhängiggjordes genom summarisk stämningsansökan. Ser man till antalet var minskningen jämfört med föregående år störst i fråga om summariska uppdragsavtal,⁹ -8 000 ärenden. Den största ärendegruppen bland de ärenden som anhängiggjordes genom omfattande stämningsansökan var ärenden som hänför sig till anställningsförhållanden och jämställdhet, 1 260 ärenden. Näst flest av de omfattande tvisterna gällde familjerättsliga

ärenden, 1058 ärenden. Ärendestrukturen enligt ärendegrupp i fråga om alla anhängiggjorda civila ärenden beskrivs i bilaga 6.

Omfattande tvistemål

82. Genom omfattande stämningsansökan anhängiggjordes 8 023 (8 654) tvistemål och 8 580 (8 903) sådana ärenden avgjordes. En fjärdedel av dessa ärenden avgjordes vid Helsingfors tingsrätt. Det inkom sammanlagt 8 892 andra ärenden än sådana som anhängiggjorts genom summarisk stämningsansökan, varav 487 var jordrättsärenden och 382 gällde separata säkringsåtgärder.

83. Av de omfattande ärendena och stridiggjorda summariska ärendena avgjordes 5 353 (5 346) vid sammanträde. Förutom dessa behandlades av tvistemålen 383 jordrättsärenden och 30 säkringsärenden vid sammanträde. 174 tvistemål avgjordes vid huvudförhandling med tre domare.

84. Av de omfattande ärendena var andelen ärenden som avgjordes genom dom 40 % medan andelen förlikningsuppörelser var 32 %. Bägge procentandelarna motsvarade föregående års utfall. Övriga avgöranden var att inte uppta ärendet till prövning och att lämna saken därefter. Ser man till hela landet har andelen förlikningar varit tämligen stabil 2000-2005. Ser man till de enskilda tingsrätterna varierar andelen förlikningar ändå rätt mycket. År 2005 var förlikningarnas andel mindre än 30 % i fem tingsrätter så att minimi var 25 %. På motsvarande sätt var andelen förlikningar över 40 % eller mera i 39 tingsrätter så att maksimi var 67 %.

85. Den genomsnittliga behandlingstiden i omfattande tvistemål var något bättre än målet, 8,0 (8,3) månader. Behandlingstiden var minst 10 månader i inalles sju tingsrätter. Den genomsnittliga behandlingstiden för tvistemål som avgjordes vid sammanträde var 9,8 (10,1) månader. En betydande del av de tvistemål som behandlas vid sammanträde avgörs i huvudstadsregionens tingsrätter. Behandlingstiden för dessa tvistemål har förlängts något i Esbo, där den var 14,2 (11,7) månader, medan den har förkortats i Helsingfors till 12,1 (13,0) månader och i Vanda till 8,8 (9,3) månader. I de minsta tingsrätterna kan avgörandet av ett enda ärende som varit anhängigt länge förlänga behandlingstiden avsevärt.

---

⁹Till ärendegruppen för uppdragsavtal hör bl.a. summariska ärenden som beror på telefonräkningar.

86. Sökandet av ändring i tvistemål som anhängiggjorts genom omfattande stämningsansökan har förblivit stabilt de senaste åren och 2005 var besvärsprocenten 44 %. Den procentuella besvärsandelen beräknas på antalet sådana ärenden där besvärsrätt till hovrätten föreligger. Förlikningarna har här avgränsats utanför de avgöranden som berättigar till ändringssökande Sålunda kan ett stort antal förlikningar öka den procentuella besvärsandelen framför allt i små tingsrätter där antalet omfattande tvistemål är litet.

Summariska ärenden

87. År 2005 anhängiggjordes sammanlagt 133 447 (145 414) summariska tvistemål genom summarisk stämningsansökan och 136 024 (142 016) sådana ärenden avgjordes. Antalet inkomna summariska ärenden minskade jämfört med året innan. Något flera summariska ärenden avgjordes än vad som inkom.

88. Den genomsnittliga behandlingstiden för summariska ärenden var 2,0 månader, vilket var 0,2 mån. kortare än målet. Vid största delen av tingsrätterna är medelvärdet av behandlingstiden under två månader.

Ansökningsärenden

89. Det totala antalet inkomna ansökningsärenden 2005 var 45 750 (44 685) och antalet avgjorda ärenden 45 807. Ansökningsärendenas andel av alla rättsskipnings- och ansökningsärenden vid tingsrätterna var 16 %, då fastighetsärendena inte tas i betraktande.

90. Av ansökningsärendena var 18 338 skilsmäsoärenden och 18 311 övriga ansökningsärenden.

91. Antalet inkomna insolvensärenden 2005 var sammanlagt 9 101 (9 642) och antalet avgjorda ärenden 9 422 (10 095). Den största gruppen bland insolvensärendena består av skuldsaneringar för privatpersoner, och det inkom 5 680 (5 693) sådana ärenden. Den genomsnittliga behandlingstiden för skuldsaneringar var 0,3 mån. kortare än ett år tidigare och kortare än målet, 5,9 månader. I en tingsrätt var behandlingstiden över 10 mån.

Fastighetsärenden

92. Den till antalet största ärendegruppen bland de ärenden som inkom till tingsrätterna utgör inskrivningsärendena som gäller fastigheter, 2005 inkom 482 384 (464 888) sådana ärenden och avgjordes 485 779 (466 489) ärenden. Antalet inkomna inskrivningsärenden ökade med 4 % jämfört med föregående år.

5.2. HOVRÄTTERNA

Hovrätterna	Utfall 2003	Utfall 2004	Utfall 2005	Jfr m. f. år	Mål/ uppsk. 2005	Jfr m. mål.
Inkomna ärenden	12 492	12 570	12 508	0 %	12 600	-1 %
Avgjorda ärenden	12 413	14 067	12 921	-8 %	13 500	-4 %
Anhängiga ärenden	9 365	7 865	7 450	-5 %	6 965	7 %
Omkostnader (1000 euro)	32 506	33 851	34 407	2 %	34 335	0 %
Domstolsinkomster (1000 euro)		539				
Anställda (årsv.)	523	525	522	-3	522	0
VERKSAMHETENS EFFEKTIVITET						
Produktivitet (avg./årsv.)	24	27	25	-8 %	26	-4 %
Lönsamhet (euro/avg. ärende)	2 619	2 406	2 663	11 %	2 543	5 %
GENOMSNISSL. BEH.TID (mån.)	8,7	8,2	7,9	-0,3	7,6	0,3

93. Antalet inkomna ärenden till hovrätterna och ärendestrukturen 2005 bibehölls på föregående års nivå. Av ärendena var 69 % brottmål och 25 % tvistemål.

94. De oklarheter som hänför sig till sållningsförfarandet avspeglades i hovrätternas avgörandeverksamhet 2005. Antalet sållningsavgöranden minskade med ungefär 800 (26 %) och antalet ärenden som avgjordes vid huvudförhandling ökade åter med över 400 (16 %). Det totala antalet avgjorda ärenden minskade därför med 1 146 ärenden (8 %). Trots detta minskade antalet anhängiga ärenden något och i slutet av året var 5 % färre ärenden anhängiga än ett år tidigare. De vanligaste ärenderubrikerna var fortfarande misshandel, grovt rattfylleri och stöld, vilka utgjorde sammanlagt 22 (24) % av de avgjorda ärendena.

95. Den genomsnittliga behandlingstiden var 7,9 månader, vilket är 0,3 månader kortare än 2004. Brottmål räckte 7,4 (7,9) månader och tvistemål 10,4 (10,2) månader. När antalet sällningsavgöranden minskade sjönk andelen ärenden som avgjordes på mindre än tre månader till 32 (38) %. Andelen gamla ärenden som räckt över ett år av de avgjorda ärendena sjönk till 22 (30) %.

96. Skillnaderna i behandlingstider mellan de olika hovrätterna förblev stora: då ärendena avgjordes på 5,1 månader i Kouvola hovrätt, dröjde de 11,2 månader i Helsingfors hovrätt.

97. Hur länge ärendena räckte berodde också beroende på förfarandet: sällningsärenden avgjordes på 2,1 månader, ärenden som avgjordes på föredragning på 7,5 (8,8) månader och ärenden som avgjordes vid huvudförhandling på 12,7 (13,1) månader. Behandlingstiden för såväl huvudförhandlings- som föredragningsärenden förkortades dock jämfört med året innan.

98. Den reform av hovrättsförfarandet som trädde i kraft 1998 ökade antalet muntliga huvudförhandlingar fram till 2002 då huvudförhandling ordnades i 28 % av de avgjorda ärendena. År 2003 sjönk andelen huvudförhandlingar till 26 % och 2004 till 21 %. År 2005 steg andelen avgöranden vid huvudförhandling åter till 26 % av de avgjorda ärendena.

99. Genom hovrätternas avgöranden ändrades motiveringen och slutresultatet i tingsrätternas beslut i sammanlagt 26 (22) % av ärendena 2005. Andelen sådana beslut där tingsrättens avgörande inte ändrades, där endast motiveringen ändrades eller där ändringen gällde endast någon oväsentlig del av avgörandet var 44 (45) %. På grund av omvärdering av bevis ändrades slutresultatet av tingsrättens avgörande i ungefär 10 % av de avgjorda ärendena. År 2005 meddelades ett sällningsbeslut i 17 (22) % av ärendena. Resten av ärendena förföll, återförvisades till tingsrätten eller avvisades utan prövning.

100. För hovrätternas omkostnader användes 2005 sammanlagt 34,4 milj. euro (uppskattning), vilket är 2 % mera än föregående år. Då antalet avgjorda ärenden inte nådde upp till målet nåddes inte heller de mål som satts upp för lönsamheten, produktiviteten och behandlingstiden. De olika hovrätternas resultatmål och utfall presenteras i bilaga 7.

5.3. HÖGSTA DOMSTOLEN

Högsta domstolen	Utfall 2003	Utfall 2004	Utfall 2005	Jfr m. f. år	Mål/ uppsk. 2005	Jfr. m. mål.
Inkomna ärenden	3 185	3 157	3 151	0 %	3 300	-5 %
Avgjorda ärenden	3 123	2 916	3 154	8 %	3 150	0 %
Anhängiga ärenden	1 241	1 482	1 480	0 %	1 632	-9 %
Beviljade besvärstillstånd	179	200	174	-13 %	190	-8 %
Publicerade avgöranden	138	136	145	5 %	140	3 %
Omkostnader (1000 euro)	6 884	6 989	7 271	4 %	7 100	2 %
Anställda (årsv.)	87	85	86	1	87	-1
VERKSAMHETENS EFFEKTIVITET						
Produktivitet (avg./årsv.)	36	34	37	7 %	36	2 %
Lönsamhet (euro/avg.ärende)	2 204	2 397	2 305	-4 %	2 254	2 %
GENOMSNISSL. BEH.TID (mån.)						
* Besvärstillståndsansökningar	4	4,4	5,2	0,8	4	1,2
* Avgöranden i sak	18,2	15,6	15,3	-0,3	16	-0,7

101. Antalet ärenden som kommit till högsta domstolen har hållit sig stabilt. Av de inkomna ärendena var 33 % tvistemål och 38 % brottmål. Antalet ärenden som avgjordes av högsta domstolen steg med 8 % jämfört med föregående år. Antalet beviljande besvärstillstånd var 13 % mindre än året innan, men antalet ärenden som avgjordes som prejudikat (145 avgöranden) ökade 2005 med 7 % jämfört med föregående år.

102. Den genomsnittliga behandlingstiden var i fråga om avslagna ansökningar om besvärstillstånd 5,2 månader och i fråga om avgöranden i sak 15,3 månader. För avgöranden i sak förkortades behandlingstiden jämfört med året innan.

103. Högsta domstolens omkostnader uppgick 2005 till sammanlagt 7,2 milj. euro (uppskattning), vilket innebär en ökning på 3 % jämfört med föregående år. Högsta domstolen nådde det mål i fråga om behandlingstid och det produktivitetsmål som satts för avgöranden i sak. Man stannade 2 % från lönsamhetsmålet.

5.4. ARBETSDOMSTOLEN

Arbetsdomstolen	Utfall 2003	Utfall 2004	Utfall 2005	Jfr m. f. år.	Mål/ uppsk. 2005	Jfr. m. mål.
Inkomna ärenden	147	179	140	-22 %	175	-20 %
Avgjorda ärenden	133	172	163	-5 %	175	-7 %
Anhängiga ärenden	74	81	58	-28 %	81	-28 %
Omkostnader (1000 euro) Domstolsinkomster (1000 euro)	876	916	920	0 %	955	-4 %
Anställda (årsv.)	12	12	11,8	-0,2	12	-0,2
VERKSAMHETENS EFFEKTIVITET						
Produktivitet (avg./årsv.)	11	15	14	-8 %	15	-5 %
Lönsamhet (euro/avg.ärende)	6 586	5 324	5 646	6 %	5 457	3 %
GENOMSNITTL. BEH.TID (mån.)	5,5	6	5,2	-0,8	6	-0,8

104. Den ökning av det totala antalet inkomna ärenden till arbetsdomstolen som fortsatt flera år förvandlades till en minskning: antalet ärenden var ungefär 20 % färre än föregående år och vad som uppskattats. Också antalet avgjorda ärenden minskade med 5 % under året. Då det ändå avgjordes mera ärenden än vad som anhängiggjordes, minskade de ärenden som varit oavgjorda vid utgången av 2004 betydligt.

105. Den genomsnittliga behandlingstiden förkortades med nästan en månad till 5,2 månader jämfört med föregående år.

106. Arbetsdomstolens omkostnader 2005 var 0,9 milj. euro (uppskattning). Arbetsdomstolen nådde det mål som satts för behandlingstiden för 2005, men produktivets- och lönsamhetsmålen nåddes inte, då antalet ärenden som skulle avgöras minskade.

6. DOMSTOLARNAS EGEN UTVECKLINGSVERKSAMHET (KVALITETSPROJEKT)

107. Vid domstolarna har man ännu aktivare än förr fortsatt med att utveckla rättsskipningen och kundservice. Inom de olika hovrätternas domkretsar har det pågått flera projekt för att utveckla rättegångsförfarandet, i vilka inte bara domstolarnas anställda utan också ett stort antal företrädare för olika intressentgrupper har deltagit, t.ex. åklagare, advokater och offentliga rättsbiträden. Målet med dessa projekt har varit bl.a. att förenhetliga rättsskipningen, påskynda behandlingstiderna, utveckla arbetsmetoderna och samarbetsformerna samt utöka yrkesskickligheten och förbättra nivån på domstolarnas kundservice. I praktiken har utvecklingsarbetet skett i arbetsgrupper på bred basis. Arbetsgruppernas rapporter har presenterats och diskuterats på hovrättsdomkretsarnas domardagar, tingsrättsdagar eller kvalitetsdagar, i vilka har deltagit även företrädare för de intressentgrupper som varit involverade i projekten.

108. Inom ramen för kvalitetsprojektet för Rovaniemi hovrätts domskrets färdigställdes under året ett förslag till utgångspunkter och mätare för mätning av kvaliteten på rättsskipningen. Förslaget har diskuterats livligt bland rättsskipningspersonalen och andra som är verksamma inom rättsvården. Kvalitetsprojektet i Rovaniemi fick internationellt erkännande när det vann tävlingen The Crystal Scales of Justice Award som ordnas av Europeiska unionens kommission och Europarådet. Finlands Advokatförbund beviljade projektet priset för årets rättshandling.

109. Hovrätterna och tingsrätterna ordnade många olika kurser och utbildningar under verksamhetsåret. Vissa ordnades i samarbete med intressentgrupper eller universitet i form av t.ex. forskarseminarier eller annat slags utbildningssamarbete. Ett dylikt projekt inom Helsingfors hovrätts domkrets har kopplats till möjligheten att avlägga påbyggnadsexamen.

110. Högsta domstolen har ordnat utbildning och diskussioner för sina viktigaste intressentgrupper. Under tidigare år har högsta domstolen i detta avseende besökts av underrätternas och hovrätternas rättsskipningspersonal samt advokatkåren, och under verksamhetsåret ordnades de första åklagardagarna. Dessutom har högsta domstolen tillsammans med högsta förvaltningsdomstolen och Helsingfors

universitetets juridiska fakultet nästan varje år ordnat forskarseminarier där man har utbytt tankar om aktuella frågor som berör rättsväsendet och rättsskipningen.

7. PERSONAL OCH PERSONALUTVECKLING

111. Det sammanlagda anstalet årsverken vid tingsrätterna som finansierades av justitieministeriet 2005 uppgick till 2 203 årsverken. Fördelningen enligt personalgrupp var: domare 478,5, tingsfiskaler 33,8, notarier 201,5, kanslipersonal 1220,2 och stämmingsmän 269,4 årsverken. Utfallet var något större än de 1 998 årsverken man preliminärt kommit överens om.

112. Vid hovrätterna uppgick årsverkerna till sammanlagt 522 under verksamhetsåret. Utfallet enligt personalgrupp var: domare 173, föredragande 178 och övrig personal 171 årsverken.

113. Vid högsta domstolen var det totala antalet årsverken under året 86. Enligt personalgrupp var utfallet: domare 18,7, föredragande 32 och övrig personal 35,3.

114. Vid arbetsdomstolen var det totala antalet årsverken under verksamhetsåret 11,8, varav domarnas andel var 2, föredragandenas 3,9 och den övriga personalens 5,9.

115. Vid hovrätterna minskade antalet årsverken med 2,5 jämfört med föregående år. Vid högsta domstolen ökade antalet årsverken med 1. Vid arbetsdomstolen förblev antalet anställda på föregående års nivå.

116. Medelåldern bland de anställda vid de allmänna domstolarna i slutet av 2005 var 46,5 (46,0) år. Domarnas medelålder var 53,8 år. I slutet av 2005 fanns det sammanlagt 17 anställda som var 65 år eller äldre. Antalet 60-åringar eller äldre var 264, dvs 9 % av det totala antalet anställda. Sjukfrånvaron uppgick till 7,5 arbetsdagar per årsverke. Frånvaron varierade mycket beroende på domstolstyp; högsta domstolen 4,9, hovrätterna 6,2, tingsrätterna 8,1 och arbetsdomstolen 16,8 arbetsdagar per årsverke.

117. Domstolarnas personalutbildning fortsatte genom justitieministeriets försorg i stora drag på samma sätt som tidigare år. Justitieministeriet ordnade sammanlagt

99 dagar utbildning riktad till de allmänna domstolarna. Teman för utbildningen var t.ex. domstolarnas medlingsförfarande. Dessutom ordnades 79 gemensamma utbildningsdagar för alla domstolar. Utbildning ordnades bl.a. för förmännen om det nya lönesystemet. Dessutom ordnade flera domstolar utbildning för sin personal med egna krafter. Utbildning ordnades också i samband med de olika hovrättsdomkretsarnas kvalitetsprojekt.

8. ÖVRIG VERKSAMHET

118. Under året börja man upprätta ett register över domar i civilmål. I registret införs domar i civilmål ur Tuomas, systemet för hantering av civilmål. Avsikten är att förenkla indrivningen av ostridiga fordringar genom att automatiskt överföra verkställighetsgrunden till utsökningen. De inbesparingar som reformen eventuellt för med sig kommer att riktas till utsökningsväsendet. Avsikten är att den första fasen av registret skall vara klar sommaren 2006.

119. De problem som förekommit i tingsrätternas dokumenthanteringssystem (Sakari, Tuomas)¹⁰ fortsatte även 2005. De måste snabbt rättas till och samtidigt måste det ses till att systemen också fungerar som en del av det elektroniska domssystemet.

120. Domstolsväsendets datasystem är inte heller i övrigt tidsenliga till alla delar och de dokumenthanterings- och textbehandlingssystem som är i användning motsvarar inte helt och hållet de praktiska behoven i arbetet. Det förekommer också problem med systemens kompatibilitet med intressentgruppernas motsvarande modernare system. Det har t.ex. hela tiden förekommit problem i de elektroniska kontakterna med bl.a. justitieministeriet på grund av de föråldrade textbehandlingssystemen. Även de fritt formulerade delarna av domsluten i brottmål borde kunna upprättas med hjälp av textbehandling. När systemen förnyas bör det fästas behörig uppmärksamhet vid att de är moderna och kompatibla.

121. Videokonferensteknikens lämplighet för domstolsbehandling har utretts genom pilotprojekt i bl.a. Helsingfors, Esbo, Vanda och Rovaniemi tingsrätter samt i fängelset i Vanda. Avsikten är att utgående från dessa pilotprojekt

---

¹⁰Sakari är ett system för hantering av brottmål som grundar sig på automatisk databehandling och som används i tingsrätterna och Tuomas motsvarande system för hantering av tvistemål.

möjligheterna att införa metoden i större utsträckning i domstolarna. Detta förutsätter emellertid att domstolarna får den nödvändiga tekniken.

122. På det hela taget är domstolarnas lokaler rätt ändamålsenliga och fyller tämligen väl rättsskipningens behov. Under verksamhetsåret tog man också i bruk nya eller reoverade lokaler, av vilka vissa är av mycket hög kvalitet. Å andra sidan finns det fortfarande domstolar vars lokaler är helt otillräckliga eller bristfälliga eller t.o.m. farliga för hälsan. Situationen för dessa domstolsenheter måste snabbt rättas till.

123. Också säkerhetsfrågorna upplevdes som ett problem i domstolarna under året. I många domstolar finns det ingen möjlighet att garantera personalens säkerhet i utrymmena för allmänheten och sammanträdesrummen och man kan inte heller garantera den egna personalens säkerhet i arbetsrummen eftersom det kan finnas direkt ingång till dem från utrymmena för allmänheten. De säkerhetsbehov som hänför sig till lokalerna borde kartläggas så snabbt som möjligt och nödvändiga förbättringar genomföras utgående från kartläggningen utan dröjsmål.

9. UTVÄRDERINGS- OCH BEKRÄFTELSEUTLÅTANDE OM DEN INTERNA KONTROLLEN

124. Domstolarnas verksamhetskultur är god. Verksamheten följer de lagfästa principerna för rättsskipningen samt utgår från etablerade värderingar och etiska principer. Personalen känner till riktlinjerna och principerna för verksamheten samt de centrala reglerna för verksamheten och följer dem.

125. Organisationsstrukturen och ansvarsförhållandena är i huvudsak klara och ändamålsenliga för att säkerställa en resultatrik verksamhet.

126. Den primära uppgiften är klar. Personalen känner i huvudsak till enhetens roll som en del av helheten.

127. De mest centrala hoten med tanke på riskhanteringen är utdragna behandlingstider inom rättsskipningsverksamheten och utbrändhet när det gäller personalens välmående. För närvarande följer man noga med behandlingstidernas utveckling. Uppföljningen av hur personalen orkar och utvecklingen av

personalens välmående utgör en del av domstolarnas regelbundna verksamhet. För att man skall känna igen riskerna även i större utsträckning och kunna förbereda sig på dem i verksamheten krävs det mera satsning på att utveckla riskhanteringskunnandet. Framför allt betyder detta systematiska metoder och dokumentering.

128. Övervakningen fungerar på det sätt som grundlagen förutsätter. När det gäller innehållet i rättsskipningen fungerar övervakningen i första hand genom fullföljdssystemet. De högre domstolarna utövar allmän tillsyn över rättsskipningen också t.ex. genom den granskningsverksamhet som hovrätterna riktar mot tingsrätterna. Justitiekanslern och justitieombudsmannen i riksdagen bedriver inom gränserna för sin grundlagsenliga behörighet även tillsyn över den verksamhet som domstolspersonalen bedriver.

129. För sin verksamhet har domstolarna fastställt kommunikationsplaner, där det anges vilka principer och metoder som skall iakttas i den externa och interna informationen. Utvärderingen av hur informationen fungerar samt ett mångsidigt utnyttjande av de redskap som står till buds för informationen utgör grund för vidareutveckling av kommunikationen.

10. FRAMTIDSUTSIKTER

130. Av det ovanstående har det framgått att de allmänna domstolarna och arbetsdomstolen har klarat av sina uppgifter väl under verksamhetsåret. De kvantitativa mål som satts vid resultatförhandlingarna kunde uppnås åtminstone tillfredsställande med de till buds stående resurserna.

131. Under verksamhetsåret har det emellertid framkommit att målet är att kraftigt minska personalresurserna under de närmaste åren, utöver de personalminskningar som genomförs 2006. Enligt statsrådets rambeslut 11.3.2005 tillsätts fram till utgången av 2011 i genomsnitt hälften av de arbetsplatser som blir lediga till följd av statsanställdas avgång. Enligt finansministeriets planer är nedskärningsmålet inom justitieministeriets förvaltningsområde 1100, dvs. i genomsnitt 185 personer per år. Uppenbarligen skulle en betydande del härav gälla domstolarna.

132. Samtidigt vill man ytterligare utöka de krav som ställs på domstolarnas verksamhet. Enligt justitieministeriets verksamhets- och ekonomiplan för 2007-2011, som utarbetades under verksamhetsåret, "måste behandlingen av ärenden bli öppnare och mera trovärdig än tidigare samt motiveringarna till avgörandena mera förståeliga och tillförlitligare". Vad som egentligen avses med dylika uttalanden är oklart. Man kan ändå dra den slutsatsen att förväntningarna på rättsskipningsverksamhetens kvalitet ökar. I verksamhets- och ekonomiplanen betonas likaså att man måste försöka undanröja de regionala skillnaderna i behandlingstider för att medborgarna skall vara jämlika.

133. Konstellationen är motstridig: Domstolarna förutsätts klara av sina uppgifter bättre än förr men med betydligt mindre resurser. Klart är att en minskning av personalresurserna i föreslagen omfattning avsevärt skulle försämra domstolarnas verksamhetsförutsättningar och äventyra uppfyllandet av de krav som ställs på verksamheten samt sålunda försämra nivån på medborgarnas rättsskydd.

134. I detta sammanhang är det viktigt att komma ihåg att garantierna för individens rättsskydd är tryggade i grundlagen (21 §) liksom genom internationella människorättskonventioner som är bindande för Finland. Rättsskyddsgarantiernas innehåll preciseras på ett mycket konkret och detaljerat sätt av den europeiska domstolen för de mänskliga rättigheternas omfattande tolkningspraxis. Att de tillgodoses tryggas även av de övernationella tillsynsmekanismer som den enskilda människan kan använda mot staten. Med beaktande av den statsförfattningsrättsliga och på internationella förpliktelser baserade grunden för individens rättsskyddsgarantier är det statsmaktens skyldighet att se till att även de resurser som de förutsätter ställs till rättsväsendets förfogande. Av 22 § i grundlagen framgår uttryckligen att det allmänna skall se till att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses.

135. Utgångspunkten för de föreslagna sparåtgärderna i statsrådets rambeslut är att man bör koncentrera sig på statens primära uppgifter vid produktionen av offentlig service och inom förvaltningen. För domstolarnas del måste det ändå påpekas att rättsskipningen, som de ansvarar för, uttryckligen hör till statens primära uppgifter.

136. De riktlinjer som dragits upp för personalresurserna skulle innebära en klar underdimensionering av domstolarnas resurser i förhållande till de faktiska behoven. Följden kommer att vara att behandlingstiderna förlängs och mycket sannolikt också att kvaliteten på rättsskipningsverksamheten och servicenivån försämras.

137. Under verksamhetsåret har justitieministeriet utarbetat ett produktivhetsprogram för förvaltningsområdet med de metoder som man försöker använda för att ersätta de krympande resurserna. Urvalet av metoder för hela förvaltningsområdet är mångsidigt. För de allmänna domstolarnas och arbetsdomstolens del är förändringarna för att målen skall uppnås ändå anspråkslösa. Detta är förståeligt för man kan inte gallra bland domstolarnas primära funktioner utan att rättsskyddet samtidigt försämras.

138. Det är klart att de resurser som anvisats domstolarna måste användas och förvaltas på ett förnuftigt sätt. Man måste försöka effektivera verksamheten med alla tillgängliga metoder. På grund av verksamhetens natur och de tvingande krav som binder den är domstolarnas spelrum ändå begränsat. Å ena sidan är det på grund av domstolsväsendets kostnadsstruktur svårt att hitta inbesparingar någon annanstans än i personalutgifterna. Åstadkommandet av högkvalitativa avgöranden inom rimlig tid och genom korrekt rättegångsförfarande är å andra sidan på ett avgörande sätt bundet just till domstolarnas personalresurser.

139. Det är klart att domstolsväsendets personal för sin del måste utfästa sig att utveckla och effektivera verksamheten. Genom att utveckla organisationen, personalstrukturen och ledningsmetoderna samt procedurbestämmelserna och arbetssätten kan man nå vissa framsteg, även om de är begränsade. I varje fall förutsätter det planmässigt, systematiskt och långsiktigt arbete. Det skulle också vara möjligt att rationalisera arbetet i någon mån genom att mera och bättre utnyttja moderna tekniska metoder.

140. I sista hand spelar ändå personalens goda yrkesskicklighet och motivation och utvecklingen av dem den avgörande rollen. Inte ens goda strukturella förutsättningar räcker ensamma, för endast en skicklig och motiverad personal förmår effektivt producera rättsskipningsavgöranden av god kvalitet inom rimlig tid.

141. Tyngdpunkten i fråga om rättegångarna bör ligga hos tingsrätterna. Detta förutsätter att tingsrätterna stärks jämfört med nuläget genom att sammanslagningsprojekten fortsätter på ett behärskat och med tanke på rättsvården förnuftigt sätt samt genom att det ses till att tingsrätternas personalstruktur både kvantitativt och även kvalitativt ligger på den nivå som förutsätts för att uppgifterna skall kunna skötas på behörigt sätt.

142. Också fullföljdssystemet bör ligga i linje med att tyngdpunkten i rättsvården hör hemma inom underrättsförfarandet. Sökandet av ändring från tingsrätten till hovrätten bör ordnas så att för hovrättens prövning som leder till ett avgörande i sak väljs sådana besvär där behovet av rättsskydd förutsätter det och så att avgöranden som gäller behandlingsordningen tillkommer på enhetliga grunder i hovrätterna och utan att de i sig ger anledning till ändringssökande. De olika uppgifterna för domstolarna i olika instanser borde också synas klarare i deras förfarande. För hovrätternas del borde tillvägagångssätten utvecklas och i mån av möjlighet göras ännu smidigare på samma sätt som vad som redan skett i fråga om tingsrätterna. Man borde också fundera på om det skulle gå att göra sammansättningsalternativen flexiblare.

143. De nämnda förbättringarna skulle ha direkta positiva verkningar även på högsta domstolens arbete: Dess förutsättningar att koncentrera sig på sin primära uppgift, dvs. att styra rättspraxis genom prejudikat kan effektivast förbättras om de problem som nu hänför sig till det rättegångsförfarande och fullföljdssystem som föregår högsta domstolen kan lösas.

144. Dessutom måste det ses till att de krympande resurserna allokeras på ett jämlikt och rättvist sätt till de olika domstolarna och att de nuvarande regionala skillnaderna i tillgången till rättsskydd, bl.a. i behandlingstiderna, minskar. Det är nödvändigt att rikta mera resurser till de överbelastade enheterna, men inte heller detta får ske så att motsvarande problem bara flyttas från en domstol till en annan. När det gäller högsta domstolens ledamotsresurser måste man komma ihåg att antalet ledamöter inverkar väsentligt och direkt på antalet ärenden som avgörs eller överförs varje år i högsta domstolen. Det är inte möjligt att ytterligare utöka de enskilda ledamöternas arbetsbörda.

145. Det borde också utvärderas om resurserna kunde användas mera ändamålsenligt om vissa av domstolarnas nuvarande uppgifter överfördes på

andra myndigheter. En arbetsgrupp som skall fundera på en koncentration av de s.k. summariska ärendena har redan tillsatts. Också när det gäller rättshjälpslagen borde man fundera på om t.ex. ärenden som gäller utbetalningen av arvoden och som för närvarande orsakar domstolarna mycket arbete, kunde överföras på någon annan myndighet. Likaså vore det motiverat att snabbt kartlägga och rätta till andra problem som framkommit i samband med rättshjälpslagens tillämpning.

146. Det står emellertid klart att inbesparingar i personalresurserna av den storlek som förutsätts i statsförvaltningens rambeslut inte är möjliga med ovan nämnda åtgärder eller andra åtgärder som planeras i justitieministeriets produktivhetsprogram utan att verksamhetens kvalitet blir lidande.

147. Man kan emellertid inte pruta på de krav som ställs på rättsväsendets verksamhet, eftersom de bestäms enligt sådana rättsskyddsgarantier som inte är valfria utan bindande för statsmakten.

148. De strukturella arrangemangen måste bedömas på nytt, grundligt och fördomsfritt. För att rättsväsendets effektivitet och produktivitet skall skötas på ett hållbart sätt förutsätts dessutom kraftfullare interna utvecklingsåtgärder från domstolarnas sida samt satsningar på att upprätthålla och utveckla personalens kunnande. Det står också klart att under de kommande åren måste särskild uppmärksamhet fästas vid personalens arbetshälsa och arbetsmotivation. De anställda utsätts för ännu hårdare press om det förutsätts att domstolarna i fortsättningen skall klara av mera krävande uppgifter än tidigare med klart mindre personalresurser. Åtminstone i de mest överbelastade domstolarna används resurserna redan ut fullt ut och de anställda arbetar på gränsen till vad de orkar. Om arbetstakten skruvas upp ytterligare leder det snabbt till utbrändhet.

149. Reformen av lagstiftningen om statsbudgeten och det mål att minska personalen som ingår i statsrådets rambeslut har framhävt behovet av att ytterligare utreda organiseringen av domstolsväsendets resursförvaltning samt de allmänna administrativa ramarna för verksamheten och deras utveckling för att garantera att dessa saker ordnas på det sätt som grundlagen och domstolarnas uppgifter förutsätter. Bland annat vore det skäl att närmare granska situationen i andra jämförbara länder samt utreda hur systemen fungerar i praktiken.

150. Möjligheterna att rationalisera domstolarnas verksamhet är i många avseenden beroende av innehållet i lagstiftningen. Ett exempel på detta är det ovan nämnda behovet av att åstadkomma fungerande bestämmelser om ändringssökande hos hovrätten, liksom övriga reformobjekt som gäller förfarandet och sättet att behandla ärenden samt delvis även personalstrukturen. Till den del som personalbehovet är beroende av omständigheter som beror på hur bestämmelserna utvecklas är det nödvändigt att först bereda och genomföra de ändringar som är en förutsättning för åtgärder som gäller personalbehovet och personalens struktur. Personalen får inte minskas utan att det ses till att den har de funktionella förutsättningar som krävs för att sköta uppgifterna.

Helsingfors 1.3.2006

Pauliine Koskelo

Esko Oikarinen

Antero Palaja

Markku Arponen

Lauri Melander

Mikko Könkkölä

Pertti Nieminen

Pekka Orasmaa

Kauko Huttunen

Juhani Hirvonen

Soile Poutiainen

Jukka Sippo